URICUL MOLDOVENESC DIN 27 MAI 1443 ȘI ORIGINEA SIONEȘTILOR

DE

C. CIHODARU

Editorii de document au obligația de a examina cu cea mai mare atenție actele pe care le publică, mai ales atunci cînd au la dispoziție numai copiile lor defectuoase și lacunare. În cazul cînd s-a transmis cu lipsuri, ei sînt datori să restabilească, pe cît este posibil, textul documentului original pierdut, din care derivă copia sau copiile. Acesta trebuie să fie însoțit de note amănunțite care să justifice intervențiile editorului și mai ales să ajute la stabilirea poziției geografice a locurilor menționate în cuprinsul lui. De o asemenea atenție trebuia să se bucure, după părerea noastră, uricul emis de Ștefan voievod, domnul Moldovei, la data de 27 mai 1443 pentru confirmarea unor proprietăți ale boierului Gherei, proprietăți situate pe valea pîrîului Studineț, din fostul ținut Tutova și în apropierea lui [1].

Documentul în cauză nu s-a păstrat în original, ci numai sub forma unei copii din prima jumătate a secolului al XIX-lea, făcută într-o condică a mănăstirii Răchitoasa [2], de pe o traducere dată de Andrei tălmaci, căpitan, la 28 martie 1794. Copia aceasta a fost publicată pentru prima oară în culegerea *Documente privind istoria României* [3] și apoi într-o nouă ediție în *Documenta Romaniae Historica* [4].

În textul acestui document, copiat în condica arătată, s-a strecurat o lacună. Ea s-a putut datora traducătorului care avea la dispoziție un original deteriorat la locul în cauză. Tocmai acolo se înregistra numele satului unde se afla „casa" lui Gherei, proprietarul satelor confirmate de domnie în stăpînirea sa. S-au mai omis unele prepoziții și s-au deformat, pe alocuri, numele boierilor dregători, membri ai sfatului domnesc. Acestea, au fost deja ușor restabilite de către editori prin comparare cu cele corect înregistrate în documentele emise de cancelaria domnească din acea vreme. S-a corectat, de asemenea numele de Micjă Urescul, înregistrat în prima ediție [5] în urma unei lecturi eronate și a fost redat la republicare [6] sub forma Mic Jăurescul [7].

Editorii n-au reușit totuși să descopere adevăratul nume al satului unde se afla „casa" lui Gherei, beneficiarul privilegiului acordat prin actul în cauză. În prima ediție textul a fost redat aici sub forma: „satili anumi *Nena* Studineț, undi iaste casa lui pe din sus de Micjă

---

[1] Pîrîul Studineț curge prin județul Vaslui. Este afluent al Tutovei, care la rîndul ei se varsă în Bîrlad.

[2] Arh. St. București, Ms. 575, f. 84

[3] Seria A, Moldova, veacurile XIV—XV, vol. I, p. 191—192

[4] Seria A, Moldova, vol. I, p. 327—328

[5] DIR, A, XIV—XV, 1, p. 192

[6] DRH, A, I, p. 327

[7] Mic Jăurescul, proprietarul satului Micești de pe Studineț, înglobat în prezent în satul Gherghești, din județul Vaslui, era originar din satul Jaura, devenit Iaura, situat pe valea pîrîului cu acest nume, mai la sud de domeniul confirmat lui Gherei, sat dispărut în prezent.

Urescul", iar în a doua: „satili ànumi *Nena* ⟨pe⟩ [8] ***Studineț***, undi iaste casa lui, pe din sus de Mic Jăurescul". Evident, în această nouă ediție s-a realizat un progres, căci s-a redat corect numele lui Mic Jăurescul [9] și s-a observat că Studinețul este numele unei ape pe care era situat satul în cauză. Un pas înainte s-a făcut, de asemenea, prin rectificarea expresiei: „și pe gios de iazeru [10], Bălăceștii", din prima ediție, în forma îmbunătățită din cea de a doua: „și pre gios de Iazeru, Bălăceștii".

Identificarea satului stăpînit de Mic Jăurescul cu satul Micești de pe Studineț, făcută de editorii volumului citat mai sus, se poate considera reușită [11] și constituie un punct de plecare pentru restabilirea numelui purtat de satul „unde a fost casa" lui Gherei, pe Studineț. Alcătuitorii volumului arătat considerau că este vorba de un sat dispărut, *Nena*, situat în apropiere de Gherghești. Nu s-a luat în considerație faptul că satul Micești al lui Mic Jăurescul se afla mai la nord de Gherghești, iar satul „unde era casa lui Gherei" se situa tot pe Studineț, dar mai sus, spre izvoarele acestuia, deci spre nord. Nu s-a observat, pe de altă parte, că silaba *-na* din partea finală a numelui *Nena*, luat în discuție, nu este altceva decît prepoziția slavonă на „pe", prepoziție pe care editorii au trecut-o în paranteze unghiulare ca „omisă" [12]. În urma acestei disecții, numele *Nena* dispare din discuție. Din forma pe care numele satului va fi avut-o în original nu s-a mai păstrat decît silaba *-ne*. Spațiul care se întinde de la satul Micești pînă la izvorul Studinețului nu este prea mare. Aici trebuie să căutăm un sat în a cărui parte finală să existe silaba *-ne* sau *-ni*. Singurul sat care îndeplinește aici această condiție este satul *Draxini*, situat în apropiere de izvoarele Studinețului. În urma unei astfel de analize reușim să restabilim textul corect al locului deteriorat din documentul original. El avea următorul conținut: **села ⟨Драксе⟩не на Стоудинецѣ, где есть домь его, под выше Микъ Жъурескоула**... etc.

Prin documentul arătat, în afară de satul Draxini, domnul mai întărea stăpînirea lui Gherei asupra altor sate. Primul dintre acestea este satul „unde a fost Colun", mai jos de Mic Jăurescul, adică ceva mai la sud de satul Micești. Pentru identificarea acestui sat, pe teren, nu putem să ne gîndim la satul Colonești, care este așezat pe valea Zeletinului, în fostul ținut Tecuci, departe de pîrîul Studineț. E mai nimerit să propunem identificarea acestei așezări cu satul Gherghești, care este situat la o mică depărtare spre sud de Micești. În documentele de mai tîrziu, răzeșii din Draxini posedau ocini și în acest sat, ca și în altele [13], menționate în uricul din 1443. Numele judelui care l-a întemeiat a fost Colun.

Poziția geografică a celui de al treilea sat, „unde a fost Clopot", se poate determina ținînd seama de sensul dat de adverbul вьıше „mai sus", adică mai spre nord spre obîrșia pîraielor Studineț și Iazer, mai la nord de satele Micești și Draxini. E vorba de satul Clopoteni, numit și Tulești, de pe pîrîul Iezer, așa cum arată un document prin care domnul Ieremia Movilă confirma lui Toader Chiriac stăpînire asupra lui [14]. Nu se poate stabili o identitate între acest sat și cel care în prezent poartă numele Tulești, situat ceva mai departe de Iezer, spre apus, pe un pîrîu dincolo de apa Tutovei [15]. S-ar putea admite că așezarea întemeiată de Clopot, este actualul sat Obîrșeni sau altul dispărut, nu departe de acesta.

Alte sate confirmate lui Gherei se aflau situate pe valea pîrîului Iezer. S-ar părea că numele acestuia este menționat în pasajul următor din document: „și pe gios di Iazeru, Bălăcești ⟨și⟩ o fîntînă, anume Prozioane, pe din sus de Ezereanul, să-și așeze acolo sat" [16]. Se vede că numele care ne preocupă aici apare sub formele Iazeru, ceea ce poate să însemne un

---

[8] În DRH, l.c. se menționează în notă că acest cuvînt a fost „omis".

[9] Amintirea numirii satului de unde era originar Mic Jăurescul s-a păstrat în aceia a dealului Iaura din apropierea satului Hălărești, de pe Studineț, din județul Vaslui, v. Harta topografică 1/100 000. Pl. Bîrladul și *Buletinul Statistic al României*, București, 1915, p. 174. Cf. M. Costăchescu, *Documente de la Bogdan voievod*, București, 1940, p. 295. Este menționat într-un proces pentru moșiile Ciurilești și Bălănești, v. Arh. St. Iași, Anaf. 54, f. 47.

[10] De fapt, așa cum se va vedea mai jos, Iazeru este o lectură eronată.

[11] DRH, A, I, la Indice, sub voce.

[12] Ibidem, p. 327.

[13] Arh. St. Iași, Ms. 146. Se vede de aici că ei stăpîneau ocini în Stîngaci, Dragomirești, Gherghești, Mănoiu și Cociuba, sate de pe Studineț, sau din apropiere. Toate intrau în domeniul lui Gherei.

[14] DIR, A, XVII, 2, p. 19.

[15] DRH, A, II, Indice (sub voce).

[16] DRH, A, I, p. 327—328.

iaz, şi Ezereanul, care, evident, este o persoană. Ultima formă este cea corectă şi ne face să ne gîndim la satul Grădeşti, situat pe valea pîrîului Iazer, menţionat într-un document emis cu vreo 20 de ani mai tîrziu (15 august 1455) ca proprietate a comisului Petre Iezereanul [17]. De aici se vede că forma corectă a pasajului în cauză din documentul lui Gherei trebuie să fi fost: „şi mai jos de Iezereanul, Bănceştii"... (и по ниже Ѥзерѣна, Бѫнчещїи... etc.). Am corectat aici nu numai numele Iezereanu, ci şi pe cel al satului Bălăceşti sub forma corectă Bănceşti [18]. Satul acesta este situat la sud de Gărdeşti, satul lui Petre Iezereanul, la mică distanţă spre sud-vest de Draxini. La traducere sau la transcrierea acesteia în condica mănăstirii Răchitoasa, numele lui a suferit o uşoară deformare, litera -Ѫ- fiind descompusă în grupul -лѣ-

În legătură cu identificarea satului Bălăceşti, ar fi tentantă o apropiere între acest nume şi acela al unei alte aşezări, Băliţeştii, de pe Studineţ. Denumirea acestuia vine de la numeroşii urmaşi ai lui Filip Baliţă, care erau răzeşi acolo. În perioada care ne preocupă, satul acesta se numea Năneşti [19]. Pe lîngă aceasta, trebuie să ţinem seama că el se afla pe Iezer şi nu pe Studineţ.

În apropierea satelor enumerate mai sus ca proprietate a lui Gherei, domnul mai dăruia acestuia două locuri nepopulate, două locuri „de pustie", ca să-şi aşeze acolo sate. Unul din ele se afla la „Fîntîna Prozioane" [20], „pe din sus de Iezereanul", adică de satul Gărdeşti" [21]. Nu există nici un indiciu că Gherei a reuşit să populeze un astfel de loc. În prezent o aşezare cu numele de Prozioane, sau Prozoaia, cum se va fi pronunţat mai tîrziu, nu există pe valea Iezerului. În cazul cînd proprietarul dăruit a reuşit să întemeieze acolo un cătun neînsemnat, urmele lui trebuie căutate pe valea Iezerului între Gărdeşti şi Obîrşeni. Cercetarea toponimiei ar putea da rezultate în această privinţă.

Celălalt loc se afla, desigur, pe valea pîrîului Cociuba, care curge pe la apus de satele Miceşti şi Ghergheşti şi se varsă în Iezer. Exista o Cociubă Seacă şi o Cociubă cu Apă. În documentele de mai tîrziu numele acesta apare frecvent [22]. Gherei a reuşit să întemeieze acolo satul Cociuba, care există şi azi pe valea pîrîului arătat [23]. Alte sate întărite lui Gherei prin documentul citat se aflau pe Prut sau la răsărit de Prut. Localizarea lor nu interesează aici.

Peste cîţiva ani, la 15 august 1455, satul Draxini este menţionat din nou într-un document emis de domnul Moldovei. Petru Aron, pentru confirmarea proprietăţilor comisului Petrică Iezereanul, situate lîngă cele stăpînite de Gherei. Prin actul citat se întărea stăpînirea comisului asupra satelor Gărdeşti, „unde este casa lui", Făuroanea, Stănigeşti şi Hălmăgeşti „sub cetăţea", cumpărat de la Mihul logofăt, Glodeni, cumpărat de la Mihul Tudora şi Borceşti, luat de la fiii lui Negrilă pe 60 de zloţi. La sfîrşit se adăuga numele satului Draxini, fără a se arăta că fusese obţinut prin cumpărare [24].

În actul citat mai sus, beneficiarul este numit simplu Petru comis. Dintr-un alt act de mai tîrziu prin care fiii lui vindeau unele din satele arătate [25], aflăm că purta şi epitetul de Iezereanul [26]. La el sau la tatăl său Gărdea [27], se referă denumirea de Iezereanul din docu-

---

[17] Ibidem, II, p. 69—70. Familia sa era originară din satul Iezer, situat aproape de vărsarea pîrîului cu acest nume în Tutova.

[18] Ibidem, I, Indice (sub voce). Un sat Bălăceşti exista în ţinutul Tutova, mult mai departe spre răsărit pe valea Bogdanei. Este menţionat într-un act din 21 decembrie 1665, cînd nepoţii lui Grigore Surtă din Ghergheşti îl dăruiau marelui logofăt Nicolae Buhuş. v. Ioan Antonovici, *Istoria Comunei Bogdana*, Bucureşti, 1905, p. 342.

[19] DRH, A, III, p. 305—306.

[20] Numele se poate compara cu Făuroanea menţionat în acte relative la aceeaşi regiune. v. DRH, A, II, p. 69—70. Şi acesta s-a pronunţat mai tîrziu Făuroaia.

[21] Numele vine de la termenul slav гърдъ „mîndru" şi nu de la градъ „cetate". Numele corect este deci Gărdeşti.

[22] v. Arh. St. Iaşi, p. 608/1, 618/23, 575/5 şi Ms. 146. Arh. St. Bucureşti, M-rea Răchitoasa, IX/11, 12; Ms. 575, f. 43 v., 44 v.—45; DIR, A, XVII, 1, p. 98.

[23] *Marele dicţionar geografic al României*, vol. II, p. 542.

[24] DRH, A, II, p. 69—70.

[25] DIR, A, XVI, 1, p. 83.

[26] Petrică Iezereanul a murit în lupta de la Vaslui din 10 ianuarie 1475. Numele său este înscris în pomelnicul mănăstirii Bistriţa la cap. „Aceşti pani au murit în războiul cu turcii". v. Damian P. Bogdan, *Pomelnicul mănăstirii Bistriţa*, Bucureşti, 1941, p. 72, 110; C. Cihodaru, *Topografia luptei de la Vaslui*, în vol. *Vaslui — Ştefan cel Mare — 1475*, Vaslui, 1975, p. 37.

[27] De numele acestuia se leagă acela al satului Gărdeşti.

mentul din 1443. Întrucît satul Draxini nu intrase în stăpînirea familiei Iezereanu prin cumpărare, rămîne să presupunem că Petrică îl moștenise de la Gherei care a putut fi socrul său, tatăl soției sale, Drăguța. Alte proprietăți ale lui Gherei vor fi rămas la alți gineri și fii ai acestuia pe care nu putem să-i cunoaștem.

Domeniile familiei Gherei și ale comisului Petrică Iezereanu nu au rămas intacte. Ele s-au fărămițat continuu prin împărțiri succesive și s-au îngustat mereu prin vînzări. Printre cele menționate, cea mai veche dintre acestea este din anul 1502, cînd Mircea Iezereanu, fiul lui Petrică vindea lui Ion, Nechita și Mihul satul Făurești [28], probabil cel menționat mai sus sub numele de Făuroanea, urmată de alta la 21 septembrie 1510, cînd tot el, împreună cu sora sa Marușca vindea vornicului Dragoș „un sat la gura Strîmbei, unde a fost jude Todor" [29]. Prin același act acestui înalt dregător i se confirma, de asemenea stăpînirea asupra unui alt sat, Bălănești, de pe Iaura, în apropiere de gura Studinețului, cumpărat de la alți vînzători [30]. Ca să-l poată stăpîni fără să se teamă de înfruntarea dreptului de răscumpărare, dreptului de protimisis, al unora dintre neamurile vînzătorului, atît Ion, Nechita și Mihul, cît și vornicul Dragoș trebuie să fi fost rude apropiate lui Gherei și Petrică Iezereanu.

Cu privire la vornicul Dragoș și la urmașii săi avem puține date.

După informații, furnizate de unele documente, ar rezulta că făcea parte din familia Teleagă [31]. Tatăl său, Ion sau Oancă Teleagă, contemporan cu Ștefan cel Mare, era căsătorit cu Mușa, sora lui Ion Secară, pîrcălab de Roman (1486—1492) și a lui Andreica ceașnic în aceeași vreme [32]. Pe aceștia, nepoții lui Dragoș îi considerau drept „strămoși" ai lor și vindeau ocini moștenite de la ei [33]. Vornicul a avut doi frați, pe Pîntea și pe Dragotă Teleagă. Familia lor deținea proprietăți în satele Brăești, Oncani și Răspopi pe Covurlui, în Ceucani pe Tutova, Ruptura și Oțelești pe Berheci, precum și în Fărăoani din ținutul Bacău [34]. Dragoș a mai cumpărat apoi și alte proprietăți pe pîrîul Tutova. S-a căsătorit, după cum ar rezulta din documente cu Maria, fiica lui Gherei [35], despre care a fost vorba în paginile precedente. Ea i-a adus ca zestre o bună parte din domeniul tatălui ei, cealaltă rămînînd comisului Petre Iezereanu și altor moștenitori ai săi. În felul acesta Dragoș a devenit unul dintre proprietarii fruntași din ținutul Tutova.

Și-a început cariera politică pe la sfîrșitul domniei lui Ștefan cel Mare. Într-un document din 3 martie 1493, prin care i se întărea stăpînirea asupra satului Bumburești (numit mai tîrziu Timișești și apoi Ciurilești), de la gura pîrîului Studineț, cumpărat de la Dragoș Timișescul, probabil o rudă a sa, este arătat ca deținător al funcției modeste de stolnic [36], de gradul doi sau trei [37].

---

[28] DRH, A, III, p. 492. Satul Făurești „unde a fost jude Stanco", pe Tutova și-a schimbat numele în Stăncășeni (com. Voinești, jud. Vaslui).

[29] DIR, A, XVI, 1, p. 83. Este vorba de satul Hălmăgești, situat în apropiere de Puești și Hălărești.

[30] N. Stoicescu, *Dicționarul marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Sec. XIV—XVII*, București, 1971, p. 269 crede că Dragoș Boul, vornic în anii 1486—1491, este o persoană diferită de vornicul Dragoș din anii 1507—1515. La fel pune problema și Mihai Costăchescu, *Documente moldovenești de la Ștefan cel Mare*. Iași, 1933, p. 174—175. El arată că descendenții lui Dragoș Boul din timpul lui Ștefan cel Mare nu sînt aceiași cu urmașii lui Dragoș vornicul din vremea lui Bogdan al III-lea. v. DIR, XVI, 1, p. 285—286. Nu se poate, de asemenea, stabili nici o legătură între Dragoș vornicul, care mai înainte, în calitate de stolnic, cumpăra satul Bumburești (Ciurilești) de la gura Studinețului și un stolnic Dragoș, ai cărui urmași împărțeau ocini pe la 1669. v. Iuliu Tuducescu, *Paharnicul Ioniță Cocriș*, în *Lui Ion Bianu — Amintire*, București, 1917, p. 162—163. Un alt Dragoș, vornic, probabil de poartă, la Gh. Ghibănescu, *Surete și izvoade*, IX, p. 142, 159 ; XXII, p. 23. Nu are nici o legătură cu vornicul Dragoș din 1507—1515.

[31] În legătură cu spița de neam a familiei Teleagă v. DRH, A, III, p. 107 ; DIR, XVI, 1, p. 424—425 ; 2, p. 52, 80, 116—117 ; 4, p. 33 ; XVII, 1, p. 1 ; 4, p. 264—267 ; Ștefan S. Gorovei, *Mărturiile unui document*, în „Cercetări istorice" (seria nouă), XII (1981—1982), p. 107 și urm.

[32] DRH, A, II și III indice.

[33] DIR, XVI, 1, p. 424—425 ; 2, p. 52.

[34] DRH, A, III, p. 107 ; XVI, 2, p. 80 ; 116—117 ; XVI, 3, p. 32—33 ; XVI, 4, p. 33, 250 ; XVII, 4, p. 264—267.

[35] Ea este numită într-un document privind proprietățile unor răzeși descendenți din Gherei, ca „bătrînul" Maria. v. Arh. St. București, Ms. 628, f. 279.

[36] DRH, A, III, p. 234—235.

[37] Titularul dregătoriei de stolnic și membru al sfatului domnesc este Frunteș.

În timpul domniei lui Bogdan al III-lea, Dragoş a fost promovat la înalta dregătorie de pîrcălab de Neamţ şi apoi, începînd din anul 1507, a devenit mare vornic al Moldovei. Pe un fragment dintr-o piatră de mormînt, descoperit la biserica Sf. Ioan din Vaslui [38] s-a mai păstrat un rest dintr-o inscripţie, din care aflăm că în împrejurări necunoscute un „⟨...vor⟩nic a fost ucis la Vaslui, mai jos de iaz şi îngropat aici [39] în anul 7023 ⟨1515⟩, luna ianuarie..." [40]. Era vornicul de care ne ocupăm. Alte date în legătură cu el nu se mai cunosc.

Tot atît de sumare sînt şi datele privitoare la descendenţii lui Dragoş vornicul. Dintr-un document cu data de 28 martie 1555, cunoaştem doar că el a avut mai multe fiice. Una din ele, Marica, s-a căsătorit cu marele vornic Petre Cărăbăţ, conducătorul oştirii moldoveneşti care a cîştigat strălucita victorie împotriva tătarilor din august 1518 la Gura Ciuhurului. El a participat la răscoala boierimii moldoveneşti din anul 1523 împotriva domnului Ştefan cel Tînăr şi s-a numărat printre conducătorii ei. Neizbutind să concentreze suficiente forţe militare în jurul lor, răzvrătiţii au fost înfrînţi. Cei care au căzut în mîinile oamenilor domniei au fost executaţi. Unii au reuşit să fugă peste hotare. Printre ei se număra şi Cărăbăţ, care s-a adăpostit în Ţara Românească. Proprietăţile sale au fost confiscate pe seama domniei [41], iar fiii săi, rămaşi în ţară, au fost orbiţi din porunca lui Ştefan. Ei sînt cunoscuţi în documente cu numele de Toader şi Lazăr Orbul [42]. Împreună cu surorile lor, Todosia şi Candachia, au rămas numai cu bunurile moştenite de la bunicul lor, vornicul Dragoş Teleagă. Urmaşii lor, cum este Simeon Orbul, devenit, în timpul domniei lui Vasile Lupu, ginerele lui Focea uricarul [43], s-au asimilat în rîndurile răzeşimii. După toate probabilităţile, o altă fiică a vornicului Dragoş, Marina, a fost căsătorită cu Dragotă, păharnicul, fiul sulgerului Cristea din Coşeşti [44]. A treia, cu numele necunoscut, a fost soţia lui Dragoş sulger şi a avut două fiice, Marena şi Neacşa [45].

A mai avut încă o fiică, a patra, nelegitimă (copilă), numită Ghidiona, pe care ceilalţi fii ai săi au recunoscut-o ca soră şi au făcut-o părtaşă la moştenirea rămasă de la el. Printre altele, ei i-au lăsat satul Brăeşti de pe Covurlui în întregime [46]. Nu avem nici o ştire despre soţul ei. A lăsat mai mulţi urmaşi menţionaţi în acte în legătură cu bunurile moştenite de ea de la vornicul Dragoş [47].

---

[38] Se află în prezent la Muzeul de istoria Moldovei din Iaşi.

[39] În biserica amintită.

[40] v. Al. Andronic, I. Ioniţă şi Fl. Banu, *Şantierul arheologic de la Vaslui*, în „Materiale şi cercetări arheologice", VIII (1962), p. 799 (foto) şi 800 (text slav şi traducere). Din inscripţie se mai poate descifra următorul text... ⟨двор⟩ ника иже и убїе быстъ на Васлуи, ниже ставу и погребенъ здес, влто ͯзкг, мсца ген. Nume de dregătorii cu terminaţia *-nic* sînt mai multe (vornic, postelnic, ceaşnic, vistiernic), dar numai aceea de vornic convine pentru întregirea cuvîntului deformat, căci numai vornicul Dragoş a dispărut din sfatul lui Bogdan voievod în cursul anului 1515, fiind înlocuit cu Petru. Există totuşi două documente din acest an, ambele cu data de 20 aprilie, deci posterioare lunii ianuarie, documente în care numele lui Dragoş vornicul mai este menţionat în lista membrilor sfatului domnesc (v. DIR, A, XVI, 1, p. 95—97). Deşi ele s-au păstrat în copii defectuoase, nu le putem obiecta nimic în ceea ce priveşte datarea. În schimb lectura numelui lunii ген⟨варїе pe piatra de mormînt nu este destul de sigură din cauza deteriorării inscripţiei în această parte. S-ar putea ca în loc de ген⟨варь⟩ să fie сен⟨тѣбрь⟩ „septembrie".

[41] DIR, A, XVI, 1, p. 295—296.

[42] Ştefan S. Gorovei, *Mărturiile unui document*, în „Cercetări istorice" (seria nouă), XII (1981—1982), p. 107—108.

[43] „Creşt. Col.", 1908, aprilie—iunie, p. 166 (20 mai 1676).

[44] O dovadă cu privire la această înrudire ar constitui-o faptul că fiii lui Dragotă poartă numele de Marina şi Dragoş şi că unii din urmaşii săi moştenesc ocini în fostele domenii ale lui Gherei, Petre Iezereanu şi Dragoş vornicul.

[45] DIR, A, XVI, 2, p. 80.

[46] Ibidem, p. 80 ; IV, p. 33.

[47] Ghidiona a avut doi fii, pe Tudoran păharnicul şi pe Cristea Rovacă şi trei fiice ; Maruşca, Neacşa şi Neaga. Maruşca a trăit pînă după anul 1591. Fiul ei Nicoară, spătar (de rangul al doilea sau al treilea) a vîndut o parte din satul Diviceni de lîngă Ceucani (ţinutul Tutova) lui Nicoriţă hatman şi Pîrcălab de Suceava. v. DIR, A, XVII, 5, p. 278—279. Una din surorile ei a fost mama lui Preabici, vornic de Bîrlad şi apoi logofăt (al doilea sau

Urmașii lui Pîntea, fratele lui Dragoș, au devenit în scurt timp după moartea tatălui lor niște simpli răzeși. Printre moștenitorii pe bază de încuscrire ai celuilalt frate, Dragotă Teleagă, se numără Vlad, pircălabul de Hotin (1525—1541) și Nădăbaico, marele vornic al lui Alexandru Lăpușneanu, ucis din porunca acestuia. Pe calea încuscririi, părtaș la moștenirea lăsată de Dragoș vornicul a devenit și Nestor Batiște, nepotul lui Nestor Ureche [48].

Întreaga suită de transformări prin care au trecut în vremurile următoare, domeniile realizate de Gherei, Petre Iezereanu și vornicul Dragoș nu mai interesează în problema dezbătută aici. Notăm doar că ele s-au transformat în parte în proprietate răzășească, lăsînd un spațiu destul de întins pentru cea boierească și mănăstirească. Trebuie să reținem doar că între proprietarii notați mai sus și Dragotă păharnic din Coșești, strămoșul Sioneștilor, existau legături de rudenie. Din titlul acestei lucrări se poate constata că prin realizarea ei se urmărește stabilirea adevărului în legătură cu pretinsa origine tătărească a familiei Sion.

Trebuie să arătăm aici că în prima jumătate a secolului al XIX-lea și cîțiva ani după Unire, frații, Antohi Sion spătar, Neculai Sion ban, Ioniță Sion paharnic, Toader Sion serdar, Constantin paharnic și Costache Sion tot paharnic, au jucat un rol însemnat în viața politică a țării și au participat la principalele evenimente din această perioadă de adînci prefaceri ale societății românești. S-au amestecat cu mult avînt în luptele politice care agitau boierimea din vremea lor și au crezut întotdeauna că lucrează spre binele și propășirea patriei. S-au plasat pe pozițiile acelor partide pe care ei le credeau capabile să aducă fericirea acesteia. În viața politică s-au manifestat ca dușmani ai Rusiei țariste, căci își dădeau seama într-o oarecare măsură de planurile expansioniste urmărite de aceasta în Peninsula Balcanică. Nu priveau cu ochi buni boierimea fanariotă, din cauza concurenței pe care o făcea boierilor băștinași la ocuparea posturilor înalte în administrația țării. Oameni cu o cultură aleasă, instruiți cu profesori particulari și în Academiile domnești, cunoscători ai mai multor limbi, ei au învățat să iubească și să prețuiască în mod deosebit cartea. Au adunat în bibliotecile lor cărți în diferite limbi și manuscrise, mai ales de cronici, din care puteau să cunoască trecutul poporului românesc. Pentru a răspîndi mai pe larg în sînul societății lor cunoștințele de istoria neamului au copiat diferite letopisețe. Au lăsat însemnări despre participarea lor la diferite evenimente, însemnări și memorii care adesea au valoarea unor adevărate cronici [49].

Pe lîngă aceste calități, au avut, desigur, multe din defectele de care suferea boierimea noastră din veacul trecut. Avîntul cu care s-au angajat ei în luptele politice ale vremii nu era dezinteresat. De pe urma lor, ei sperau să ocupe posturi înalte în ierarhia administrativă a țării. Erau geloși pe toți cei care le-o luau înainte și-i considerau, deși erau oameni capabili, ca nepotriviți pentru posturile încredințate. În *Arhondologia Moldovei*, alcătuită de paharnicul Constantin Sion [49 bis], spre a oferi informații cu privire la neamurile boierești din Moldova, calomniile împotriva unora din ele ocupă un loc destul de larg [50].

Conștienți că nu puteau parveni în înaltele posturi dorite, decît de pe urma măririi domeniilor lor, s-au străduit neîncetat să le rotunjească pe diferite căi. Ca și alți contemporani ai lor nu au disprețuit abuzurile, violența, daniile măsluite sau cămătăria. Arhivele sînt pline de acte relative la procesele lor cu răzeșii vecini, procese în care, de cele mai multe ori, dreptatea nu s-a dovedit a fi de partea lor [51]. În această privință mai există numeroase jalbe provenind de la țăranii din satele mănăstirești arendate de ei, jalbe în care aceștia se

---

al treilea). Cealaltă a fost soția lui Tudoran vameș. Amănunte în legătură cu descendenții vornicului Dragoș, ai fraților și surorilor sale, se pot vedea în schemele genealogige anexate acestei lucrări.

[48] El dăruia mănăstirii Sf. Vineri din Iași o parte din satul Bălănești, numit în secolul al XVII-lea Ciurilești. Aceasta a dat-o în schimb, pentru un alt sat m-rii Răchitoasa. v. Arh. St. Iași, Anaforale, 54, f. 43 și urm.

[49] Cu privire la rolul jucat de Sionești în viața politică și culturală a țării v. Gh. Ungureanu, *Familia Sion*, Iași, 1936.

[49 bis] Publicată de Gh. Ghibănescu la Iași într-o ediție din 1892 și în alta mai nouă, la București, 1973, de un colectiv compus din Rodica Rotaru, Mircea Anghelescu și Ștefan S. Gorovei.

[50] N. Iorga, *Cronica Sioneștilor*, în „Revista istorică", XXII (1936, nr. 10—12); I. Tanoviceanu, *Studiu asupra arhondologiei paharnicului Costache Sion*, în „Arhiva", t. IV, 1893, p. 39—52; t. V (1894), p. 257.

[51] La 10 februarie 1824 li s-a intentat un proces de către unii vecini ai lor, nedreptățiți de ei. Organele judiciare au ajuns la concluzia că „toate potrivelile pîrîților (Sionești) s-au dovedit zădarnice", v. Arh. St. Iași, Condica K, 383, f. 95.

plîngeau de exploatarea muncii lor, de samovolnicii şi abuzuri [52]. Pentru a-şi susţine punctele lor de vedere în relaţiile cu vecinii, foloseau adesea arnăuţi înarmaţi [53].

Sioneştii căutau să se impună prin construcţiile lor. În scrisoarea falsă atribuită de ei lui Vasile Lupu, pretindeau că acesta ar fi comunicat lui Andreica Sion, trimis de el în solie la Constantinopol, că biserica din satul Coşeşti, construită pe cheltuiala strămoşului său ar fi fost arsă de tătari [54]. În afară de această informaţie, care nu se poate lua în consideraţie, nu avem alte ştiri relative la existenţa unei asemenea construcţii în perioada mai veche de secolul al XVI-lea. Putem afirma doar că pe atunci fiecare sat mai mare avea biserica lui. A putut exista deci şi aici biserică, dar despre ea nu se poate spune nimic. Actualul locaş a fost ridicat, în forma existentă în prezent, pe la începutul celui de-al patrulea sfert al secolului al XVIII-lea. Faptul acesta s-ar putea deduce din data săpată pe o grindă pusă deasupra uşii de la intrare. Biserica este construită pe temelie de piatră din bîrne groase de stejar, feţuite. Este acoperită cu draniţă.

S-ar putea totuşi ca biserica să fi fost ceva mai veche, iar la data indicată mai sus să fi suferit numai unele reparaţii. Concluzia aceasta s-ar putea trage citind inscripţia din anul 1741, pusă pe icoana păstrată aici. Ea ne spune că „aceste sfinte icoane, fiind vechi stricate, le-au dat din nou Ioniţă Sion de le-au dres, pentru sufletele părinţilor săi şi a dumnisale, să-i fie pomană, Valeat 7249 (1741) martie 12. Deci, dacă icoana nu este adusă din altă parte, biserica exista la această dată. Mai există o inscripţie pe o altă icoană, dar ea este cu mult mai nouă. Ea ne arată că s-a făcut cu cheltuiala robului lui Dumnezeu Iordache Sion la anul 1801 decembrie 5 şi s-a zugrăvit de d-lui Constantin Teodorici [55].

La data de mai sus răzeşii din satul Coşeşti şi-au delimitat părţile lor de ocină. Cu această ocazie, ei au înzestrat biserica, dăruindu-i o întinsă bucată de loc [56]. Dacă ea ar fi fost ctitoria Sioneştilor, ei nu ar fi făcut acest gest şi ar fi lăsat pe seama acestora o astfel de grijă, căci aveau de unde să facă o astfel de donaţie.

Sioneştii au avut ocazie să se îngrijească de biserica din satul lor ceva mai tîrziu. În anul 1845, în testamentul redactat la această dată, spătarul Antohi Sion, proprietar în Coşeşti, lăsa biserica în grija membrilor familiei sale [57]. Ea se îngrijise înainte de această dată de repararea ei. Se pare că acest fapt a avut loc prin anul 1821. Atunci banul Neculai Sion, fratele lui Antohi, a cerut răzeşilor din Coşeşti să-l susţină pentru a întreprinde o asemenea operaţie. S-au păstrat mai multe zapise din anul arătat, zapise prin care se arată că unii din aceştia au dăruit banului părţile lor de ocină din partea de est numită Stoieneşti, pentru ridicarea bisericii [58]. În adevăr, atunci Sioneştii au refăcut acoperişul de draniţă al bisericii, iar pereţii ei, din bîrne, i-au acoperit la exterior cu scîndură. Au reînnoit pictura şi au clădit alături o clopotniţă din cărămidă.

De aici înainte, ei au început să considere biserica drept o ctitorie a neamului lor şi s-au opus atunci cînd răzeşii au încercat s-o înconjoare cu un gard de zăplaz în locul celui de nuiele [59]. Recent urmaşii lor au pus acolo o placă avînd o inscripţie ce aminteşte locui-

---

52 Arh. St. Iaşi, P. 430/16 ; P. 355/16 ; P. 567/18 ; P. 823/14, 15 ; Condica K, 375, f. 2 (1814) ; 393, f. 139 ; Isprăvnicia Vaslui, dosar nr. 1020, 1118, 1286, 1939, 1941, 1986. Pentru camătă v. Ibidem, Divanul Ţării de Jos, dosar 2377 (1834 sept. 28). Pentru fuga ţiganilor robi, Ibidem, Isprăvnicia Vaslui, dosar 272 (14 sept. 1834).

53 Ibidem, P. 355/16 (1831 dec. 28).

54 *Uricarul*, XVII, p. 300.

55 Gh. Ghibănescu, în revista „Teodor Codrescu", II (1933), nr. 7, p. 105.

56 Arh. St. Iaşi, P. 425/209.

57 N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităţilor şi monumentelor medievale din Moldova*, Bucureşti, 1974, p. 212. Se dau aici unele indicaţii bibliografice asupra bisericii.

58 Arh. St. Iaşi, P. 418/117.

59 Cunoşteau spiţele de neam ale răzeşilor din satul Coseşti, judeţul Vaslui, printre care se numărau şi ei. Ele fuseseră întocmite cu ocazia delimitărilor făcute în anii 1801 şi 1839 a loturilor cuvenite familiilor din compunerea obştei răzăşeşti printre care şi cea a Sioneştilor. Prima a fost publicată de T. Codrescu în Uricarul, XXIII, p. 296—308. Aici lectura greşită „Petrea bătrînul" în loc de „pe trei bătrîni". Tot aşa la Gh. Ungureanu, *Familia Sion*. Spiţa publicată de T. Codrescu are la bază o copie făcută într-o condică a familiei Sion. Originalul se află la Arhivele Statului Iaşi, P. 425/209 : „Hotarnica Coşeştilor" care s-a împărţit pe trei bătrîni". O altă copie de pe ea s-a făcut de Sioneşti la 10 mai 1830. v. Ibidem, P. 1007/67. Autorul ei a fost vornicul de poartă Gh. Talpeş, descendent şi el din acelaşi neam. El a putut cerceta actele puse la dispoziţie de răzeşi. O a doua spiţă a fost întocmită în anul 1839 de Emanuel Burghele, răzeş şi preot în acelaşi sat şi apoi pro-

torilor că folosesc o ctitorie a boierilor Sioneşti. În realitate biserica a fost ridicată şi înzestrată prin contribuţia tuturor răzeşilor din acel sat.

Boierii Sioneşti cunoşteau unele date cu privire la originea modestă a familiei lor şi sufereau ca nu cumva ceilalţi boieri să-i considere drept nişte parveniţi, ridicaţi de jos în rîndurile ei. În mîndria lor şi în dorinţa de a acapara unele loturi răzăşeşti sau de a ocupa posturi înalte în stat, ei nu s-au sfiit să falsifice un însemnat număr de documente şi să întocmească o cronică falsă cu privire la „descălecatul Moldovei", aşa numitul Izvod al lui Clanău [60]. O altă genealogie falsă a dat-o paharnicul Constantin Sion în Arhondologia sa [61]. Se pare că el nu este străin de falsificarea documentelor relative la familia sa. S-a arătat că, prin aceste procedee, autorul falsurilor urmărea să obţină admiterea fiilor săi în şcoala de cadeţi din Petersburg [62].

În actele [63] şi în Izvodul citat, precum şi în Arhondologie, falsificatorul a pretins, nici mai mult, nici mai puţin, că familia sa descinde dintr-un sultan tătar cu numele de Demir, fiul hanului Gherei din Crimeia, sultan care, intrînd în conflict cu tatăl său, a fugit în Moldova, unde s-a botezat, a luat numele de Dragoş şi s-a căsătorit cu Dahina, fiica vistiernicului Oană, nepoata lui Ştefan cel Mare. A deţinut funcţiile de portar de Suceava şi de mare vornic. Fiul său Dumitraşco pîrcălab, ar fi devenit ginerele lui Petru Clanău spătar, o altă rudă a domnului.

Mai departe genealogia falsificată de Sioneşti urmează cu unele mici modificări spiţele menţionate mai sus [64], excepţie făcînd doar titlurile de dregătorie atribuite de ei unor membri ai acestei familii. Astfel, Ionaşcu Coşescu, de la care plecau spiţele arătate, era decorat de ei cu titlul de „mare paharnic" [65]. Fratele său Avram Coşescu, vătaf al curtenilor de pe valea Racovei, a devenit la ei Avram vistiernic; Războian, începătorul ramurei Sioneşti a Coşeştilor este stolnic; Andrei Sion, aprod, este transformat de ei în paharnic; Toader Sion, căpitan [66], este cinstit de ei cu cinul de medelnicer. False sînt şi încuscririle presupuse ale moşilor şi strămoşilor lor cu cele mai de seamă familii boiereşti sau domneşti din Moldova cum erau Cantemireştii, Movilă, Petru Şchiopul, Nădăbaicu, Dabija şi alţii [67]. De fapt „marele paharnic Ionaşcu Coşescu a fost, aşa cum constată cercetătorii mai noi „un răzeş ca toţi răzeşii" [68]. Din documente se poate constata că el deţinea dregătoria de pîrcălab, probabil pîrcălab de ţinut [69]. Urmaşii fiului său Războian, întemeietorul stirpei Sioneşti, au ajuns, unii din ei, pînă la dregătoriile mărunte de aprod, căpitan sau baş ceauş [70]. Descendenţii din alt fiu, Mereuţă, au fost şi ei doar pîrcălabi, dieci, uricari, vornici de poartă [71].

Autorii spiţelor reale din 1801, 1839 şi 1876 au plecat de la ultima împărţire a teritoriului satului Coşeşti cu toate trupurile care făceau parte din el, efectuată pe la începutul secolului al XVII-lea. În urma acestei împărţiri teritoriul în cauză a început să umble „pe trei bătrîni" şi anume Ionaşcu Coşescu, Avram de Coseşti şi Todosia Porcioaia. Alţi descendenţi îşi înstrăinaseră partea, fuseseră „sterpi", vînduţi ori „dăruiţi". Pentru întocmirea spiţelor şi pentru hotărnicirea moşiei lor, răzeşii din aceste sate au adus la 1801 şi 1839 acte spre a fi cercetate de hotarnici. Aceştia, la alcătuirea spiţei şi la stabilirea suprafeţelor cuvenite au luat

---

topop în Vaslui. O a treia spiţă se datoreşte inginerului hotarnic Em. Vincler. A fost întocmită şi executată artistic, cu ocazia unui proces pentru pămînt în 1876. Are la bază spiţa din 1801, întocmită de Gh. Talpeş. v. Fotocopie la Gh. Ungureanu, *Familia Sion*, p. 6. V. şi Arh. St. Iaşi, Tr. 1349, op. 1501, dos. 621, f. 49.

[60] Publicat de Gh. Săulescu cu titlul *Fragment istoric*, Iaşi, 1856. A mai fost publicat şi în alte tipărituri.

[61] Ed. Rodica Rotaru, Mircea Anghelescu şi Ştefan S. Gorovei, p. 267—272.

[62] Gh. Ghibănescu, *Arhondologia Moldovei*, Iaşi, 1892, p. VI.

[63] Republicate de Gh. Ghibănescu, în *Epilogul Izvodului Clanău* şi, în *Uricarul*, XVII, p. 360 şi urm.

[64] v. mai sus p.

[65] Arh. St. Iaşi, P. 1009/63; Gh. Ghibănescu, *Epilogul izvodului Clanău*, în *Uricarul*, XVII, p. 363; Idem, *Surete*, XV, p. 38—41.

[66] Căpitan de curteni. La Gh. Ungureanu, *Fam. Sion*, p. 7, e „căpitan de ţara de jos".

[67] Gh. Ghibănescu, *Epilogul...*, p. 362—363.

[68] Idem, *Arhondologia Moldovei*, p. IX. Cu privire la familia Sion. Idem, în ziarul „Românul", 1887, mai—iunie.

[69] DIR, A, XVII, 5, p.

[70] Gh. Ungureanu, *Familia Sion*, p. 6, 9 (nota 1); Arh. St. Iaşi.

[71] DRH, A, XXII, p. 228.

în consideraţie numai actele referitoare la satele în cauză, începînd de pe la sfîrşitul secolului al XVI-lea. Au cunoscut, desigur, şi actele mai vechi. Acestea nu se păstrau la ramura sionească a copărtaşilor[72], ci la urmaşii lui Mereuţă, fiul lui Ionaşcu Coşescu[73].

Cel mai vechi din aceste documente este un uric din anul 1531 prin care domnul Petru Rareş întărea lui Dragotă pahărnicel, fiul lui Cristea păhărnicel, „vislujenia"[74] tatălui său, un sat pe Racova, anume Coşeşti[75]. Într-o nouă confirmare obţinută de Dragotă la 8 aprilie 1546 de la acelaşi domn, pentru satul citat, se arată că atunci cînd beneficiarul l-a însoţit pe acesta în expediţia de la Făgăraş (1541), „răufăcătorii i-au prădat casa" şi i-au luat, printre altele, privilegiul de danie pe care l-a avut tatăl său Cristea de la Ştefan voievod (cel Mare). Satul Coşeşti fusese confiscat de acest domn pentru „hiclenie"[76] de la Roman Girbovăţ, cînd acesta a fugit în Ţara Românească. În timpul expediţiei din 1541, i s-a mai furat atunci şi uricul pe care Cristea sulger l-a avut de la Bogdan voievod, fiul lui Ştefan şi altul de la Petru Rareş însuşi[77]. Stăpînirea asupra satului în cauză a fost confirmată apoi, la 14 aprilie 1558 de domnul Alexandru Lăpuşneanu lui Sion şi lui Simeon, fiii lui Dragotă[78]. Pe lîngă aceşti doi fii, el a mai avut pe un al treilea, Dragoş şi o fiică Mărina[79]. Între aceştia şi cei doi moştenitori, notaţi mai sus, s-a produs acum o primă împărţire a proprietăţilor lăsate de Cristea sulger urmaşilor săi. Cristea, pe lîngă satul Coşeşti, dăruit de Ştefan cel Mare, mai stăpînea, împreună cu un oarecare Dancos, satele vecine Stoieneşti[80], Ivăneşti şi Broşteni[81]. Fiul lui Cristea, Dragotă, a mai cumpărat împreună cu surorile sale Ana, Tudora şi o a treia cu nume necunoscut[82] o parte dintr-un alt sat vecin, Vlădeşti, numit şi Leuceşti, de la fiica lui Tatul Putredul[83]. Cealaltă parte era cumpărată de

---

[72] De la Sioneşti au rămas multe acte, însă nu sînt mai vechi decît începutul secolului al XVII-lea. În „Sala Sion" de la Universitatea din Cluj s-a păstrat o condică în care s-au copiat acte relative la proprietăţile acestei familii. Un mare număr de acte mai sînt la Arh. St. Bucureşti, Fondul provenit de la Academie, Pachet LIV/51—100. Într-o jalbă înaintată domnului prin 1803, Iordache Sion başceauş se plîngea că vornicul de poartă Gh. Talpeş ar fi făcut hotărnicirea din 1801 şi spiţa de neam numai după arătările răzeşilor în lipsa lui şi că ar fi fost nedreptăţit. El a primit atunci cît i s-a dat, dar a fost înştiinţat mai pe urmă că cele mai multe acte s-ar afla la pitarul Ştefan Găluşcă, date de maică sa şi la neamul Ciohodăresc. v. Arh. St. Iaşi, Tr. 1349, op. 1501, dos. 571, f. 132. La 20 decembrie 1837, Antohi Sion, spătar, fiul lui Iordache, reînnoia plîngerea în legătură cu partea lor din satele arătate, moştenită de la Ionaşcu Coşescu „mare paharnic". Documentele familiei sale s-ar fi pierdut însă din cauza prădăciunilor tătăreşti, iar unele cărţi de învoială fuseseră date de mama (bunica) lor pitarului Căracaş. Documentele se aflau la neamul Ciohodăresc şi la Mihai Buşilă. Din ele se vede că moşia Coşeşti a fost a strămoşului său Ionaşcu Coşescu „baştină". v. Arh. St. Iaşi, P. 1009/63.

[73] Ele au fost încredinţate, prin anii 1922 sau 1923, de un membru al familiei Ciohodaru profesorului ieşean M. Costăchescu. În prezent ele se află la Arhivele Statului din Iaşi. Unul din ele, cel din 8 aprilie 1546, conţinînd date istorice importante, a fost publicat de profesorul citat în broşura *Observaţii cu privire la neamul lui Ştefan cel Mare. Ştiri istorice într-un uric de la Petru Rareş*, Iaşi, f. a. Textul slav este însoţit de o traducere în limba română. Costăchescu considera că Roman Gîrbovăţ este una şi aceeaşi persoană cu Roman „pribeagul" menţionat în cronica lui Grigore Ureche (ed. P. P. Panaitescu, Bucureşti, 1958, p. 137) în legătură cu un atac al lui Radu cel Mare, domnul Ţării Româneşti, împotriva Moldovei în anul 1507. Autorul admitea de asemenea că trădarea lui Roman poate fi pusă în legătură cu pedepsirea celor trei boieri la Vaslui în ianuarie 1470. În această privinţă vezi şi I. Minea, *Despre Roman pribeagul*, în „Cercetări istorice", II—III (1926—1927), p. 263—267.

[74] Sat dăruit pentru slujbe.

[75] DIR, A, XVII, 1, p. 325—326.

[76] Trădare.

[77] DIR, A, XVII, 1, p. 453.

[78] Ibidem, XVI, 2, p. 113.

[79] Ibidem, p. 158.

[80] Sat dispărut. Se afla pe aceeaşi vale cu satul Coşeşti. Teritoriul său se întindea la răsărit de pîrîul cu acest nume.

[81] În prezent toate sînt componente ale comunei Ivăneşti, jud. Vaslui.

[82] Fiii lor vor vinde părţile moştenite de la ele. v. DIR, A, XVI, 1, p. 439—440 şi XVI, 2, p. 158,

[83] Ibidem, DIR, A, XVI, 1, p. 117—118. O parte din acest sat s-a mai numit Dejugaţi.

urmașii lui Dancos, răzeșii din Ivănești [84]. Satele arătate mai sus au fost stăpînite în devălmășie de răzeșii din Coșești și de cei din Ivănești pînă la 3 ianuarie 1729 cînd s-au despărțit [85].

Nu se știe de la cine și cînd au cumpărat Dragotă sau urmașii săi imediați satele Poieneștii Străjescului [86] și Lucești [87]. Nu s-au păstrat acte.

Pe la sfîrșitul secolului al XVI-lea existau în satul Coșești șase proprietari devălmași, fii sau nepoți ai lui Sion [88]. După documente ei erau Ionașcu Coșescu, Avram de Coșești și Todosia Porcioaia [89] toți trei frați, vărul lor Oană, fiul lui Dragoș, precum și nepoatele lor, Marta și Schiauca, fiicele lui Gligor [90] și Armanca, fiica Vasilicăi [91]. Acestea au vîndut partea lor de moștenire unchiului lor Ionașcu [92]. Au rămas proprietari acolo numai primii trei. Ei sînt cei „trei bătrîni" pe care se împarte satul Coșești. Urmașii Todosiei au stăpînit părți numai în satele Coșești și Stoienești, izolate la marginea de nord a acestora, fiind zestre, în timp ce ai lui Ionașcu au moștenit ocini și în trupurile adiacente Broșteni, Ivănești, Vlădești, Poienești și Lucești. În primele trei, precum și în Stoienești, ei sînt copărtași cu urmașii lui Dancos [93]. Tecla, soția lui Nistor de Ivănești, strănepotul acestuia, era fiica lui Oană „cel bătrîn", fiul lui Dragoș și nepot al lui Dragotă [94]. Urmașii lui Avram de Coșești și ai Todosiei au fost „înstrăinați" și din această cauză ei nu au mai fost trecuți în spița de neam a răzeșilor din Coșești, descendenți din Ionașcu. Acesta a avut patru fii și anume Mereuță, Războian, Vasile și Ieremia [95]. Ultimii doi au vîndut părțile lor celorlalți frați și astfel, urmașii lor, în cazul cînd au avut, au dispărut din spița Coșeștilor. Au rămas proprietari aici numai urmașii lui Mereuță și ai lui Războian, împreună cu ai fratelui și surorii tatălui lor, Avram și Todosia. Aceștia au vîndut partea lor din celelalte trupuri. Din Mereuță se trag neamurile Cujbă, Hiliță, Străjescu și Ciohodaru, iar din Războian alte familii ca Sioneștii, Caracaș, Tiron, Negruți și Bușilă [96]. Un fiu al lui Mereuță, Vasile, s-a stabilit în satul Șișcani din fostul ținut Fălciu la moștenirea bunicii sale Dumitra [97], soția lui Ionașcu Coșescu.

Genealogia acestor răzeși din Coșești și din Ivănești în perioada care a urmat după domnia lui Vasile Lupu nu mai interesează aici. De altfel, în ceea ce privește primii, ea a fost publicată. Prezintă interes doar faptul că urmași de-ai lui Mereuță și ai lui Războian au stăpînit ocini pe Iezer și pe Studineț, acolo unde odinioară se întinseseră domeniile lui Gherei, Petre Iezereanul și al vornicului Dragoș.

Dintre urmașii lui Mereuță, descoperim în calitate de proprietari de ocini pe valea Studinețului pe fiica sa Ana, soția lui Ursu Vartic, vornic de poartă, fiul marelui vornic al

---

[84] În prezent satul Vlădești a dispărut. S-a mai păstrat doar numele unei văi cu acest nume între Coșești și Ivănești.

[85] Pentru această stăpînire comună v. Arh. St. Iași, P. 613/217 și 844/5, 11.

[86] A căpătat acest adaus la nume de la Toader Străjescul, ginerele lui Postolache Coșescu, urmaș de-al lui Mereuță, fiul lui Ionașcu Coșescu. În prezent satul se numește Frasin.

[87] Sat dispărut. Situate între satele actuale Armășoaia și Bleșca.

[88] Simeon a murit fără urmași sau dacă a avut, ei au vîndut părțile lor lui Ionașcu. Acte însă nu s-au păstrat.

[89] S-a căsătorit cu paharnicul Porcea, fiul lui Caraghiuzel. Din ei descind răzeșii din satul Oșești, jud. Vaslui.

[90] Soția sa, Ileana, a fost fiica paharnicului Tudoran din Strîmba. v. DRH, A, XXII, p. 124—125.

[91] În „Anuarul Institutului de istorie și arheologie «A. D. Xenopol» Iași", XV (1978), p. 532 la *Addenda et corrigenda* este o notă a lui Ștefan S. Gorovei, cu titlul *La genealogia Sioneștilor*. Aici se fac unele întregiri spiței întocmite de vornicul de poartă Gh. Talpeș.

[92] DRH, A, XXI, p. 48—49 ; Arh. St. Iași, P. 350, sub dată 1635 iunie 29.

[93] DRH, A, XXI, p. 548—549.

[94] Arh. St. Iași, P. 613/217 și 844/5 ; Ion Antonovici, *Mănăstirea Florești,* București, 1916, p. 118, 119.

[95] Parte din moștenirea acestuia era revendicată de Sionești în primele decenii ale secolului al XIX-lea. v. Arh. St. Iași, P. 1009/63.

[96] *Uricarul*, XXIII, p. 296—308.

[97] Arh. St. București, Fondul provenit de la Academie CCXXXIX/6. Fotocopie la Institutul de istorie „A. D. Xenopol" Iași (26 ianuarie 1638) : „Dumitra, fiica lui Oană, strănepoata lui Ilco și a Gătei". Un rezumat cu greșeli la Gh. Ghibănescu, *Surete,* VII, p. 175. Vasile Coșescu mai trăia încă prin 1676. v. Gh. Ghibănescu, *Istoria unei moșii,* în „Arhiva Soc. șt. și lit." Iași, I (1889—1896), p. 404.

Ţării de Jos. Ana şi Ursu nu au avut copii[98]. Ei au înfiat pe nepoata lor Aniţa, fiica lui Constantin Coşescu, fratele Anei şi după căsătoria ei cu Dumitraşcu Cîrnul postelnic, i-au lăsat, ei şi soţului ei, toată partea lor de moşii, cîte nu le vînduseră sau nu le dăruiseră la mănăstiri[99]. Ocinile de pe valea Studineţului, dăruite acesteia, proveneau din „bătrînul" Maria[100]. Dumitraşcu Cîrnul sau Iepure, intrat ca răzeş în virtutea dreptului „zestrei" în satele de pe valea arătată, a mai cumpărat şi alte părţi de ocini de pe la răzeşi[101]. Unii din aceştia erau rude de ale soţiei sale. Astfel la 30 mai 1662, domnul Eustratie Dabija întărea stăpînirea lui Dumitraşcu peste satele Stoieneşti, Broşteni, Ivăneşti şi Vlădeşti, de pe Racova şi Popeşti (Vîrtoapele) din apropiere de Grădeştii de pe Iezer, cumpărate de la Simion Oană, fiul lui Gheorghe şi nepot, de pe fiul Oană, lui Dragoş[102], iar acesta era fiul lui Dragotă păhărnicel.

Aniţa şi Dumitraşco au lăsat ocinile lor de pe valea Studineţului fiicelor lor, Tofanei, soţia pitarului Vasile Gărdescu şi Ruxandei[103], căsătorită cu spătarul Dediu Codreanu din Galaţi. Prin ultimii ani ai secolului al XVII-lea, familia Gărdescu ducea lipsă de bani şi pentru a-i obţine zălogea ocini spătarului Ilie Ţifescu. În ispisocul de întărire dat acestuia de domnul Antioh Cantemir ele apar cu titlul de „danii". După moartea soţului ei, Tofana împreună cu fiicele ei au vîndut toate ocinile lor din satele Miceşti, Gheghești, Dragomăneşti, Stîngaci, Mănoiu şi Cociuba de pe Studineţ şi din Coţmăneşti care începuse a se numi Pogana, de pe Tutova, spătarului amintit[104]. De la acesta au trecut la mănăstirea Răchitoasa. Partea lor din Bălăneşti, satul lui Dragoş vornicul, a rămas moştenire uneia din fiicele ei, căsătorită cu Condrache Gheorghe, descendent din Nădăbaicu şi Dabija şi de la acesta la Toader şi Lazăr Condrache-Gheone[105].

Nu numai urmaşii lui Mereuţă au stăpînit ocini pe Iezer sau pe Studineţ, ci şi ai lui Războian, Sioneştii. Astfel, dintr-un act din 25 aprilie 1746, aflăm că Ioniţă Sion, Andrei Sion şi fratele lor Toader, din Coşeşti dăruiau vătafului Andrei Cozma şi jupînesei sale o jumătate din satul Corobăşeşti de pe Iezer[106]. Din alte acte se vede că nu este vorba de o danie, ci de o moşie zălogită şi pierdută din cauza neplăţii la soroc a sumei de bani împrumutaţi.

În 1757, cei trei fraţi Sioneşti sînt pîrîţi la Divan de vărul lor Ştefan Caracaş, zis şi Găluşcă. Acesta se plîngea că Ioniţă Sion zălogise lui Adrian Cozma nu numai partea sa şi a fraţilor săi, ci şi pe a lui. Toader Sion refuza să dea banii pentru răscumpărarea moşiei şi în felul acesta, el se vedea păgubit[107]. Nu se ştie cum s-a terminat procesul. Reţinem doar atît că Sioneştii stăpîneau o parte din satul Corobăneşti de pe Iezer şi stăpînirea aceasta era destul de veche căci era împărţită şi cu urmaşii lui Caracaş, ginerele lui Sion Coşescu, fiul lui Războian. O altă parte din satul amintit revenise ca zestre Saftei Negruţi, sora lui Ioniţă şi Toader Sion[108].

În apropiere de satul Corobăneşti, fraţii Neculai, Costache şi Constantin Sion, urmaşi ai celor de mai sus, stăpîneau alte moşii. Primii aveau o parte din satul Miceşti de pe Studineţ, aşa numita „Parte Sionească", pentru care se certau cu răzeşii din acest sat şi cu mănăstirea Floreşti[109], iar al treilea satul Lunca, tot pe Studineţ, ceva mai jos de Miceşti[110]. Costache Sion deţinea, de asemenea, partea din satul Hălăreşti, numită Bălăneşti, deci o parte

---

98 Au avut o fiică Neacşa care a murit de tînără. v. DRH, A, XXI, p. 193.

99 Arh. St. Bucureşti, Mitropolia Moldovei, CXXXVIII/4.

100 Ibidem, Ms. 628, f. 279.

101 Ibidem, Ms. 575, f. 37.

102 Ioan Antonovici, *Mănăstirea Floreşti*, Bucureşti, 1916, p. 118—119.

103 Soacra viitorului domn Mihai Racoviţă.

104 Arh. St. Bucureşti, Mănăstirea Răchitoasa, IX/11 ; Ms. 628, f. 279.

105 v. Arh. St. Bucureşti, Fond. Academiei, după Creşt. Col. pe 1907 ianuarie—aprilie, p. 46 (1775 iulie 20), p. 48 (1802 dec. 14). Numele acestor doi nepoţi ai Tofanei ne amintesc de Toader şi de Lazăr Orbul fiii vornicului Cărăbăţ şi nepoţii vornicului Dragoş. Ei stăpîneau şi o parte din satul Galbeni, moştenit de la Ana Vartic, strămoaşa lor.

106 Arh. St. Iaşi, p. 432/6.

107 Ibidem, P. 517/17 şi 1007/4 ; Ion Antonovici, *Doc. bîrlădene*, IV, p. 117 şi urm.

108 Ibidem, P. 407/82 ; 557/60 ; 598/68 ; 618/23 ; 1007/53.

109 Ibidem, IV, p. 313 ; Idem, *Mănăstirea Floreşti*, p. 65—66 ; Arh. St. Iaşi, P. 1015/9. Aici numele satului este redat greşit Miseşti în loc de Miceşti. v. Gh. Ungureanu, *Familia Sion*, p. 55.

110 Arh. St. Iaşi, Tr. 885, op. 10, dos. 135, p. 73 (Catagrafia din anul 1832 a ţinutului Tutova).

din trupul moşiei cumpărată în 1510 de vornicul Dragoş [111]. Fratele său, Neculai, cerea dregătorilor săteşti, din Hălăreşti să ia măsuri pentru a se întări paza la conacul din acel sat în timpul nopţii căci se înmulţiseră tîlharii [112]. Era deci proprietar acolo.

Părţile de moşie din satele Corobăneşti de pe Iezer, Miceşti, Lunca şi Hălăreşti de pe Studineţ fuseseră moştenite de la înaintaşii lor, ca şi acele deţinute acolo de Tofana Gărdescu sau de alţi răzeşi din familia Coşescu. Toate proveneau din zestrea adusă lui Dragotă păharnicel în vremea domniei lui Bogdan voievod, fiul lui Ştefan cel Mare, de soţia sa Marina, fiica vornicului Dragoş. Sioneştii nu aveau însă cunoştinţe clare în această privinţă. Nu dispuneau de o informaţie documentară suficientă pentru a stabili cu exactitate legăturile care existaseră între Gherei, Petre Iezereanu şi Dragoş vornicul, toţi trei proprietari ca şi ei pe valea Studineţului şi a Iezerului, însă în altă epocă. Datorită tradiţiei unele date privind strămoşii lor s-au putut păstra în familie, Au mai putut cunoaşte altele de pe la vecinii de moşie, care aveau în arhivele lor acte relative la stăpînirea vornicului Dragoş, Petre Iezereanu şi Gherei în acele părţi. La stabilirea legăturilor între aceste date lăsau libertate fanteziei şi introduceau în ele elemente false, mai ales în ceea ce priveşte dregătoriile deţinute de strămoşii lor şi încuscririle lor cu marile familii boiereşti.

Pentru a arăta vechimea lor în părţile satului Lunca sau Corăbăneşti recurgeau, de asemenea, la falsuri documentare. În această categorie intră un document ce pretinde a fi din 12 mai 1475. La acea dată Ştefan cel Mare ar fi dăruit lui Avram Huiban locul numit „Valea cornilor de arce“ pe apa Mărului [113], „unde este jude Sion“ [114]. Beneficiarul era răsplătit în felul acesta pentru vitejia arătată în bătălia cu turcii „din susul Vasluiului“. Urma să fie legat în ceea ce priveşte executarea obligaţiilor sale militare, de curtea domnească din Vaslui. Este greu de descoperit scopul urmărit de Constantin Sion, bănuit a fi autor al falsurilor, prin făurirea unor asemenea acte. Se poate presupune că avea în vedere cotropirea unor ocini vecine cu moşiile stăpînite de el acolo, dar şi crearea de dificultăţi unor proprietari din acele părţi. Mai jos de satul Lunca al paharnicului Constantin Sion, la gura Studineţului, se afla satul Ciurileşti (Bumbureşti), fost al vornicului Dragoş, devenit acum proprietatea mănăstirii Răchitoasa. În prima jumătate a secolului al XIX-lea, el era arendat boierilor din familia Jora, şi apoi rudelor acestora, Manu [115]. Joraştii şi Manu au stăpînit puţin mai jos, pe Tutova, satele Hălăreşti şi Tomeşti [116].

Constantin Sion dispreţuia pe boierii Manu, de origine greacă, dar nu tot aşa făcea şi fratele său Costache, care avea legături strînse atît cu Jora cît şi cu Manu. În casa postelnicului Joan Jora de la Poliţeni, de lîngă Hălăreşti şi a soţiei acestuia, Aglaia Nastasica, născută Manu, a avut loc, în 1825, căsătoria sa cu Casandra, fiica stolnicului Mitre [117]. Postelnicul a fost naşul său. Era, de altfel, vecinul său de moşie. Cu doi ani mai înainte de data notată mai sus, la 1 iulie, paharnicul Costache Sion îi intentase proces pentru trupul de moşie Bălăneşti, menţionat mai sus [118].

În casa acestuia şi apoi la Manu, încurcaţi şi unul şi altul într-un proces cu mănăstirea Răchitoasa, pentru fostele moşii ale vornicului Dragoş, a putut cunoaşte Costache Sion actele relative la proprietarii de pe valea Iezerului şi a Studineţului din secolul al XV-lea, ca de pildă, Petre Iezereanu, Gherei şi vornicul Dragoş. A comunicat, ceea ce a putut reţine memoria sa, din aceste informaţii, alterate într-o largă măsură, fraţilor săi, le-au comentat şi pus în legătură cu unele date păstrate de tradiţie în familia lor, tot atît de deformate. Au cheltuit apoi multă imaginaţie şi au făurit, ca şi Cantemireştii, pentru a nu rămîne mai prejos de ei, o origine tătărească, în care toţi au crezut. Gherei, boierul de pe Studineţ, înrudit cu strămoşii lor, a devenit hanul Mengli-Gherei, tatăl lui Demir, iar acesta, după fuga sa în Moldova, s-a transformat, în urma botezului, în vornicul Dragoş. Petru Clanău, care nu apare niciodată, în documente cu acest prenume a luat locul în imaginaţia lor comisului

---

[111] Arh. St. Bucureşti, Documente istorice (Fondul Academiei), v. „Creşterea colecţiilor“ pe 1907, sept.—dec. pe 1907, sept.—dec. p. (1823 iulie 1).

[112] Arh. St. Bucureşti, Documente istorice, CXXX/90.

[113] Pîrîul Mărului este un afluent pe dreapta al Tutovei. Curge prin satele Avrămeşti şi Mărăşeşti, jud. Vaslui. Pe stînga, în dreptul vărsării lui în apa Tutovei, se află, nu prea departe, satul Corobăneşti.

[114] DRH, A, II, p. 452 (Documente false). Un alt document fals de la Ştefan cel Mare despre vornicul Dragoş; *Ibidem*, II, p. 450—542 (7 septembrie 1474).

[115] *Moldova în epoca feudalismului*, I, p. 118 şi II, p. 479.

[116] Arh. St. Iaşi, Anaforale, 54. f. 43 şi urm.

[117] Gh. Ungureanu, *Familia Sion*, p. 33.

[118] „Creşterea Colecţiilor“, 1907, sept.—dec., p. 209.

Petre Iezereanu. Autorul falsurilor plăsmuite, pentru a evidenţia o astfel de strălucită origine, pare să fie paharnicul Constantin Sion, autorul Arhondologiei. A încercat, dar n-a reuşit, căci istoria nu poate fi înşelată.

În concluzie, dacă ţinem seamă de modul cum s-au transmis proprietăţile de pe valea Studineţului, Iezerului şi de pe cursul superior al pîrîului Tutova, ca şi de cele din satele vecine, Ivăneşti şi Coşeşti, de pe Racova, dacă luăm în consideraţie generaţiile de proprietari care s-au succedat în aceste părţi, apoi modul cum au justificat ei stăpînirea lor aici, precum şi informaţiile documentare cîte s-au mai păstrat, putem admite că răzeşii din Coşeşti — Ivăneşti, printre ei numărîndu-se, bineînţeles şi Sioneştii, au avut strînse legături cu cei de pe văile arătate mai sus. La baza acestora se poate pune înrudirea dintre Gherei, beneficiarul confirmării domneşti din anul 1443 şi Petre Iezereanu, pe de o parte, sau Dragoş vornicul, pe de alta. Există unele indicii care permit să presupunem că soţia lui Petru Iezereanu co misul a fost Drăguţa, fiica lui Gherei, iar altă fiică, Maria, „bătrînul" Maria, a fost soţia vornicului Dragoş. Mort prematur, în lupta din 10 ianuarie 1475 de la Vaslui, Petre Iezereanu a putut fi contemporan cu Dragoş, mort prin aceleaşi locuri în 1515.

Una din fiicele lui Dragoş vornicul a fost soţia lui Dragotă paharnicul, fiul lui Cristea sulger din Coşeşti. Prin urmare la originea Sioneştilor, descendenţi din Dragotă există un Gherei ca şi un vornic Dragoş, dar care nu au nimic de a face cu tătarii din Crimeea. E adevărat că numele lui Gherei aminteşte de aceştia, dar el, ca şi acel de Cantemir sau de Temircan provin din porecle date unor români care nu aveau nici o legătură cu hanii tătari din Crimeea.

LA CHARTE MOLDAVE DE 27 MAI 1443 ET L'ORIGINE DES BOYARDS DE LA FAMILLE DE SION

Résumé

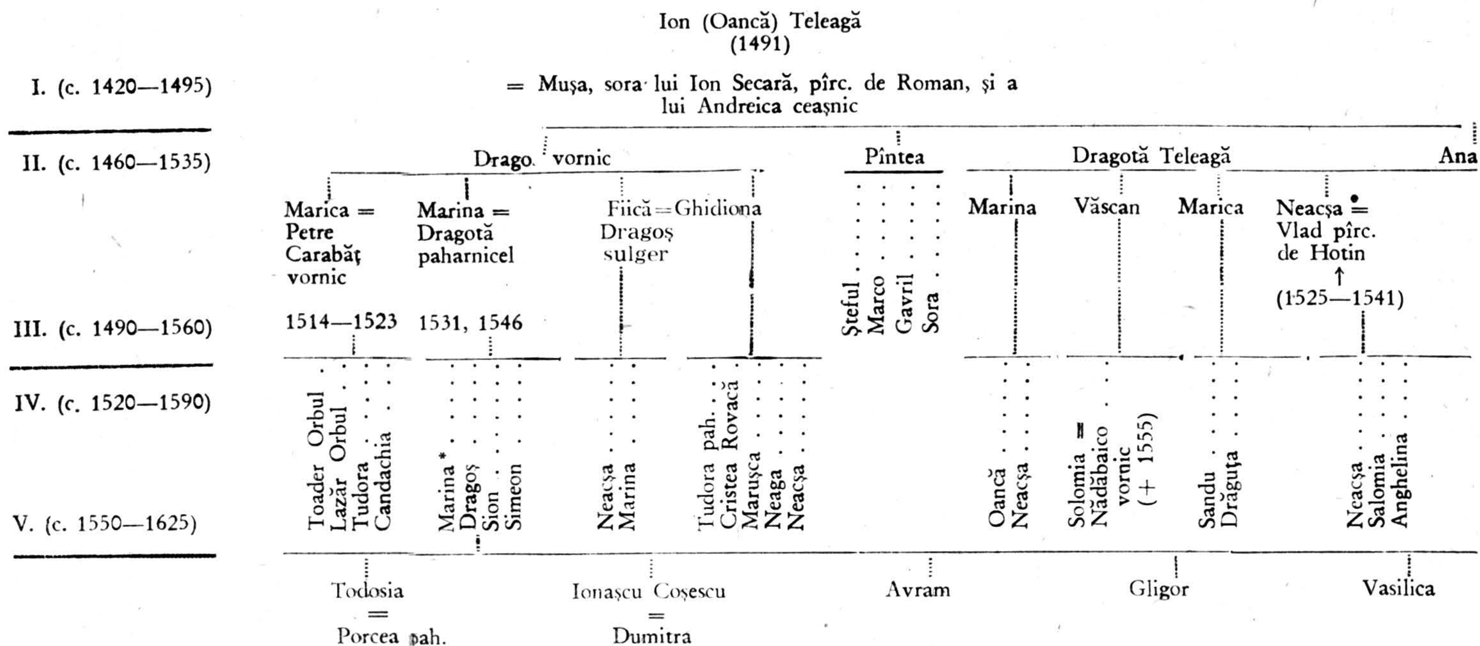
En partant de l'analyse qu'il fait à la charte émise à 27 Mai 1443 par le prince moldave Etienne (1433—1447), fils d'Alexandre le Bon (1399—1431) et de la restitution correcte des quelques lieux mentionnés dans ce document, transmis sous une forme lacuneuse, l'auteur de cet article arrive à déterminer l'étendue du domaine appartenant au boyard moldave Gherei, domaine confirmé par l'acte cité. Il établit, aussi, les liens de parenté de son maître avec les proprietaires voisins. Gherei possedait avant la date mentionnée une proprieté très étendu comprenant six villages situés sur la rivière de Studinetz, dans l'actuel district de Vaslui et plusieurs d'autre, parsemés à travers le pays.

Les propriétaires voisins du son domaine de Studinetz étaient le grand écuyer Petre Iezăreanu, tombé dans la grande bataille livré aux turcs à Vaslui (1475) et Dragoş, avancé grand dvornic (c'est-à-dire le principal dignitaire du pays), 1507—1514. Plus jeunes que lui, ils sont devenus ses gendres. Au nord, sur la valée de Racova, le domaine du susdit boyard voisinait avec les propriétés des hobereaux de famille de Dancos et de sulger (titre de petite noblesse) Cristea. Celui-çi reçut en don d'Etienne le Grande (1457—1504) le village de Coşeşti, confisqué de Roman Gîrbovătz, coulpable de la crime de haute trahison. Le fils de Cristea, Dragotă, est devenu gendre du grand vornic Dragoş, cité plus haut.

Parmi les descendents de celui-ci, comptent, entre les autre, les boyards de la famille de Sion, hommes cultivés et citoyens patriots du dix-neuvième siècle. N'ayant la possibilité de consulter les documents cencernant l'origine de leur famille, desireux de la placer parmi les plus illustres rameaux de la noblesse moldave, ils eurent la malhereuse idée de falsifier une chronique et plusieurs documents, dans lesquels ils se pretendent comme des descendents du han tartare Mengli Gherei de Crimée. D'après les faux cités, le fils de celui-ci, révolté contre son père, s'etait réfugié dans la Moldavie à la cour du prince Etienne le Grand, Baptisé, il prit ici le nom de Dragoş et epusa la nièce de celui-ci.

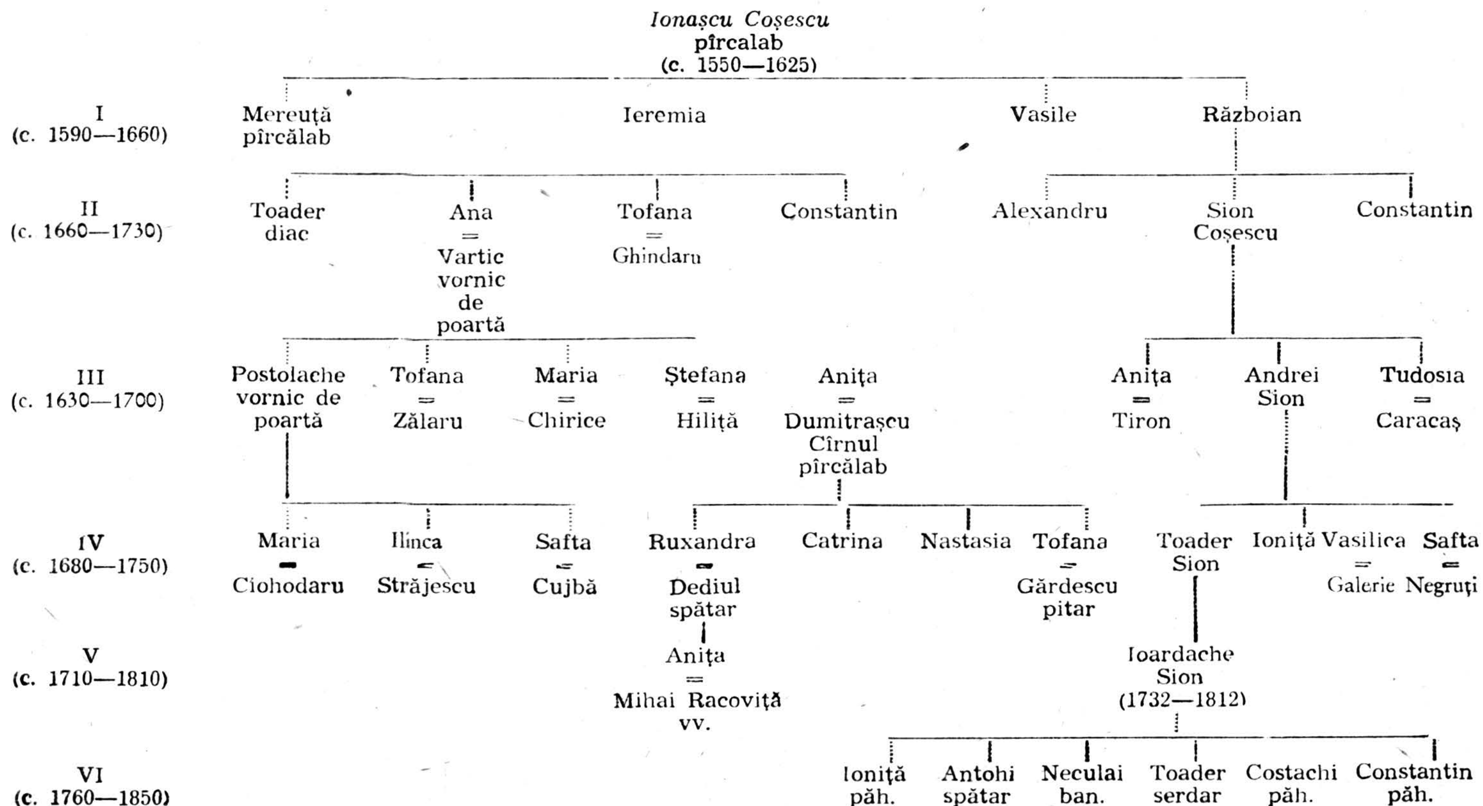
En réalité, ils n'avaient rien de comun avec les hans tartares de Crimée et descendaient du vornic Dragoş et de Gherei, tous deux boyards moldaves, dont les noms conservés par la tradition dans leur famille, étaient présentés dans une fausse posture.

Schema nr. 1.

* vezi spiţa nr. 2

Schema nr. 2

Ionașcu Coșescu
pîrcalab
(c. 1550—1625)
I
(c. 1590—1660)
Mereuță pîrcălab
Ieremia
Vasile
Războian
II
(c. 1660—1730)
Toader diac
Ana = Vartic vornic de poartă
Tofana = Ghindaru
Constantin
Alexandru
Sion Coșescu
Constantin
III
(c. 1630—1700)
Postolache vornic de poartă
Tofana = Zălaru
Maria = Chirice
Ștefana = Hiliță
Anița = Dumitrașcu Cîrnul pîrcălab
Anița = Tiron
Andrei Sion
Tudosia = Caracaș
IV
(c. 1680—1750)
Maria = Ciohodaru
Ilinca = Străjescu
Safta = Cujbă
Ruxandra = Dediul spătar
Catrina
Nastasia
Tofana = Gărdescu pitar
Toader Sion
Ioniță
Vasilica = Galerie
Safta = Negruți
V
(c. 1710—1810)
Anița = Mihai Racoviță vv.
Ioardache Sion (1732—1812)
VI
(c. 1760—1850)
Ioniță păh.
Antohi spătar
Neculai ban.
Toader serdar
Costachi păh.
Constantin păh.